

wat het geword van grasiae?
("Middeleeuse wraaklied", 86)

Samevattend kan 'n mens *Kraai* as 'n inspireerende bundel beskryf – ryk aan inhoud met aktualiteit, met 'n digterlik-vaardige hand geskryf. George Louw is 'n gevestigde digter in die Afrikaanse tradisie. *Kraai* is sy vierde digbundel. Hy het die SA Akademie se Eugène Marais-prys ontvang vir sy digbundel *Koggestok* (1965) en die W.A. Hofmeyr-prys vir sy drama *'n Skip is vir ons beloof* (1969).

Jacques van der Elst
Universiteit van Noord-Wes,
Potchefstroom
Universiteit van Pretoria, Pretoria

Aardling.

Zandra Bezuidenhout. Pretoria: Protea Boekhuis. 2006. 76 pp. ISBN 1-86919-128-5.

Zandra Bezuidenhout was een van slegs drie Afrikaanse digdebutante in 2000, naamlik met *dansmusieke*. Dié debuut van haar is by Suider Kollege Uitgewers (sic) gepubliseer. Hoofstroomuitgewers het in dié tyd finansiële noustrop getrek, hoofsaaklik weens die in duie storting van die voorskryfmark en die ingrypende besnoeiings op boekaankope deur biblioteke.

Gelukkig is Bezuidenhout vir haar deursettingsvermoë "beloon" deurdat 'n drietal verse uit haar debuut in *Groot verseboek 2000* (samesteller André P. Brink) opgeneem is, terwyl die Ingrid Jonker-debuutprys in 2001 aan haar toegeken is.

Een van die kenmerke van haar debuutwerk wat my opgeval het, was die klank- en beeldweelde, die soms byna uitbundige sensualiteit daarvan. Partykeer het sy nie ontkom aan die gevare van styloordad en seggings-oortolligheid wat met soiets gepaardgaan nie,

maar meestal het dié besondere stylaanpak bygedra om die aantreklikheid van haar verskuns te vergroot.

In *Aardling*, haar tweede bundel, wat onlangs by Protea Boekhuis verskyn het, pas Bezuidenhout groter stilistiese tug toe. Trefende beelding en klankbenutting kom steeds voor, hoewel dalk spaarsamiger, en die oortollighede is weggesnoei. In "stil wit middag" beken die digteres byvoorbeeld: "ek merk dat ek al meer / sintuiglik bid – / woorde onnodig vind".

Selfs wat die vormgewing betref, bemerk ek 'n effense versobering, hoewel meestal steeds iewers tussen vrye en vaste vorme te staan gekom word.

Op tematiese vlak openbaar die digter in *Aardling* 'n selfs sterker voorkeur vir die private as in *dansmusieke*. Bloedweinig van die alles aantastende maatskaplike en politieke aktualiteite van Suid-Afrika vind neerslag in *Aardling*, anders as in Bezuidenhout se debuut, waar dit in 'n aantal gedigte wel te berde gebring is.

Nie dat die fokus op die persoonlike noodwendig op belewingsbeperktheid dui nie. Die titel, *Aardling*, slaan byvoorbeeld enersyds op die verwoording van sinlike, soms byna dierlike verknogtheid aan die aardse. "Die een wat skryf, leef primitief," heet dit in die gedig "Griffier". En in "Falliese vrou", wat 'n mens plek-plek onwillekeurig herinner aan momente uit D. J. Opperman se "Kroniek van Kristien", word geskryf van "die vrou, die wilde een, / wat hardloop met die wolwe".

Andersyds sinjaleer die bundelitel 'n meer-vlakkige belewenis van die beperkinge van die aardse bestaan. Die verval en verganklikheid waaraan die hiermaalse onderworpe is, kom byvoorbeeld by herhaling ter sprake – veral in die openingsafdeling, "In stof", wat in hoofsaak fokus op die eie verlede, op gestorwe en verswakte verwante, en op die eie ervaring van lewensvervlieting ("Afloop").

Dit is juis sodanige verganklikheidsbesef,

die wete dat die hiermaalse lewe slegs 'n "deurreis" verteenwoordig (titel van die tweede bundelafdeling), wat die beleving van die kosbaarheid daarvan verhewig.

Laasgenoemde noop die digteres selfs om haar te besondig aan 'n neologistiese gesogtheidjie soos "tuistoeris-genade", as sy dit in die gedig "tuistoeris" het oor "n hart vol hier". In "Teksture van hier" besing sy selfs die "boerklonge en soene wat smaak na koffie / en twak deur hulle snorre", asook "die boude van boere op trekkers / wat saai by Caledon / of oes by Delmas". Is daar nog (Afrikaanse) digteres wat tans sulke sentimente sal (durf!) uitspreek?

In die derde bundelafdeling, waarin veral die prosesse en strewes van die digterlike kreatiwiteit tot uitdrukking gebring word, word die aarde in 'n gedig soos "Aardroep" as 'n inspirasiebron aangespreek. Dié afdeling dra gepas die titel "Tot stof", om sowel die aardse grondslae as die weefsel-aard van die woordkuns aan te gee.

Teenoor die beperkinge van die aardse bestaan word die onbegrensde van die geestelike in die slotafdeling ("Gees") gestel. Soos in *dansmusieke* bely Bezuidenhout haar Bybels gefundeerde geloofsoortuiging, waaronder die vertroue in die alles onderliggende goddelike bestiering, openlik via 'n hele aantal gedigte. 'n Lerende toonaard slaan selfs deur in verse soos "Sleutel", "Wetenskapsles" en "Brief aan die Korintiërs". "Voorskou" druk voort die onvermoë van die lewendes uit om die aanwesigheid van die dooies in dinge soos die "vink / of madelief of mot" waar te neem.

'n Bundel dus waarin die digterlike toon meer ingehoue, die tematiese lyne hegter vervleg en die vormgewing meer beheersd is as in Bezuidenhout se debuut. 'n Bepaalde digterlike groei moet dus aangeteken word.

Tog moet ek bely dat ek meermale die aantreklike flambojansie van (aspekte van) Bezuidenhout se debuut hier gemis het – iets

wat seker maar van 'n bepaalde poëtiese voorkeur getuig. Vandaar dat die vindingryke beelding of klankspel in verse soos "Summer holiday", "Naglopers, Nice", "Deur die bril van April", "Gedagtig aan Praag", "Teksture van hier", "Deurreis", "Betekening", "Aragnoïde", "Apollo in sy laboratorium", "Voorlente" en "Wisseling" my so getref het?

Bernard Odendaal

Universiteit van die Vrystaat,
Bloemfontein

Beertjie en sy boytjies.

R.R. Ryger. Kaapstad: Tafelberg. 2006. 125 pp. ISBN 0-624-04391-6.

Doringrosie is op haar vyftiende verjaardag deur die vloek getref wat by haar geboorte oor haar uitgespreek is (en nie haar sestende, soos mense geneig is om te aanvaar nie). Of dit 'n feit is wat doelbewus deur die Grimm-broers verskaf is, weet ek nie (was vyftien dus die magiese *sweet sixteen* van daardie tyd?) maar die noodlot het dit in ieder geval belangrik genoeg geag om Doringrosie se pad daardie dag met 'n spinwiel te laat kruis. Vyftien jaar blyk ook vir R.R. Ryger 'n mylpaal van 'n aard te wees – sy roman van 1991 is pas, vyftien jaar later, deur Tafelberg heruitgegee. Die verandering in die uitgewer (van 'n alternatiewe uitgewer, Taurus, tot 'n prestige establishment-uitgewer) is alreeds opvallend. Dit laat 'n mens ook verder besin oor moontlike redes vir die heruitgawe.

1991 was die jaar nadat Nelson Mandela vrygelaat is en Suid-Afrika was besig om onafwendbaar op 1994 af te stuur. In die lig van hierdie omwentelinge sou die leser van destyds die gebeure in *Beertjie* met 'n ironiese oog kon lees: die noodtoestand, die blatante rassisme van Beertjie en sy vriende, Sugar se begeerte na "one man one vote", die grens –